

УДК 339.74.01(100)

СВІТОВА ВАЛЮТНА СИСТЕМА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Ольга Ігорівна СТИРСЬКА

к.е.н, асистент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки Львівського інституту банківської справи УБС НБУ (м. Київ)

E-mail: Olja.styraska@gmail.com

Анотація. У статті розкрито сутність поняття «світова валютна система». Досліджено її функції, властивості, складові елементи. Обґрунтовано роль долара США у світовій валютній системі. Окреслено перспективи її трансформації.

Аннотация. В статье раскрыта суть понятия «мировая валютная система». Исследованы ее функции, свойства, составляющие элементы. Обоснована роль доллара США в мировой валютной системе. Определены перспективы ее трансформации.

Ключові слова: світова валютна система, резервна валюта, долар США, євро, японська єна, фунт стерлінгів, юань, золото.

Ключевые слова: мировая валютная система, резервная валюта, доллар США, евро, японская иена, фунт стерлингов, юань, золото.

Постановка проблеми. Потреба дослідження теоретичних аспектів функціонування та розвитку світової валютної системи зумовлена швидкими темпами науково-технічного прогресу, змінами у світовому господарстві, масштабними інтеграційними процесами, глобалізацією. Водночас, питання сутності світової валютної системи досі залишається дискусійним. Крім того, невіршеними залишаються проблеми вибору світової резервної валюти та ролі долара США у світовій валютній системі, альтернатива переходу від долара до євро як головної міжнародної валюти, збалансування розподілу використання у міжнародній діяльності кількох валют. Як наслідок трансформаційні процеси у світовій валютній системі зумовлюють потребу подальшого її дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти функціонування та розвитку світової валютної системи продовжують привертати увагу науковців. Так, теоретичні аспекти світової валютної системи знайшли відображення у працях Н. Кулішова, Н. Ліфанова, С. Лукашенко, С. Моїсеєва, С. Терещенка. Перспективні напрями реформування світової валютної системи досліджували В. Андрианов, К. Антоненко, О. Кравчук, Л. Красавина, О. Лавріненко, С. Лукашенко, Н. Пантелеєва. Роль долара як основної світової резервної валюти та питання переходу до інших резервних валют досліджували: Ф. Жу-

равка, Н. Резнікова, М. Прохорова, С. Терещенко, М. Швайка та інші. Водночас, існує потреба продовження дослідження світової валютної системи, оскільки вона є динамічною та розвивається під впливом значної кількості факторів.

Метою статті є розкриття сутності поняття «світова валютна система», дослідження її особливостей та обґрунтування перспектив її трансформації в майбутніх періодах.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. В сучасному світі співпраця між різноманітними країнами є неминучою. Саме світова (міжнародна) валютна система виступає сполучним елементом, що дозволяє здійснювати платежі за експортом й імпортом товарів, капіталу, послуг та інших видів діяльності у відносинах між країнами, а також створює сприятливі умови для розвитку виробництва на основі ефективного міжнародного поділу праці.

Розглянемо детальніше деякі наукові підходи до визначення сутності досліджуваного поняття. Так, С. Терещенко обґрунтовує, що сучасні наукові підходи до визначення сутності поняття «світова (міжнародна) валютна система» дозволяють розглядати її з позицій: інтернаціоналізації господарських зв'язків; міжнародних договорів як форми організації валютних відносин; організації грошового обігу та порядку розрахунків [1].

З. Луцишин трактує валютну систему як «скупність економічних відносин, пов'язаних із

функціонуванням валюти, що історично сформувалися на основі інтернаціоналізації господарських зв'язків, з державно-правовою організацією валютних відносин» [2, с. 320]. Водночас, автор обґрунтовує, що міжнародна валютна площа характеризується такими складовими, як національні та резервні валюти, міжнародні грошові одиниці, умови взаємної конвертованості, валютний паритет, валютний курс і національні та міжнародні механізми його регулювання [2, с. 85]. Схожої думки притримується О. Лавріненко [3], трактуючи валютну систему як сукупність валютних взаємовідносин, що виникають у результаті купівлі-продажу валюти і валютних цінностей як на території певної країни, так і за її межами, міжнародних розрахункових операцій від зовнішньоекономічної діяльності та як форма реалізації валютного порядку в умовах дотримання і використання основних його принципів.

За словами С. Лукашенко, світова (міжнародна) валютна система за своєю сутністю є організаційною системою управління валютно-фінансовими відносинами між суб'єктами світового господарства [4, с. 9–11]. Науковець ототожнює суб'єкти світового господарства та суб'єкти глобальної валютної системи, стверджуючи, що до них належать: держави та інститути, що здійснюють регулювання валютних відносин на глобальному, регіональному і національному рівнях; суб'єкти господарської діяльності – юридичні особи, фізичні особи (домогосподарства).

Світову валютну систему розглядають як сукупність способів, інструментів та органів (інститутів), за допомогою яких здійснюються грошові розрахунки в межах світового господарства І. Д'яконова, М. Макаренко та Ф. Журавка [5, с. 85–87].

Н. Резнікова та М. Відякіна розглядають міжнародну валютну систему як сукупність норм, правил та інструментів, а також як економічне, інституційне та політичне середовище, що визначає способи забезпечення двох головних глобальних суспільних благ: міжнародної резервної валюти (чи валют) та зовнішньої стабільності [6, с. 169–173]. Погоджуємось із твердженням науковців, що валюта країни чи валютного союзу отримує статус міжнародної (світової), лише за умови, що іноземці бажають володіти активами, деномінованими в цій валюті, тобто якщо ця валюта є стабільною.

М. Ліфанова [7] частково поділяє думку Н. Резнікової та М. Відякіної, розглядаючи світову валютну систему як сукупність певних правил

і законів, які регулюють діяльність центральних емісійних банків на зовнішніх валютних ринках. Основну ціль світової валютної системи науковець вбачає у забезпеченні стабільного фундаменту для довгострокового планування міжнародних торговельних відносин.

Н. Кулішов досліджує світову валютну систему як функціональну форму організації валютних відносин на рівні міждержавних зв'язків [8, с. 356–357]. Її розвиток регулюється відповідними міждержавними валютними угодами, виконання яких забезпечується утвореними на колективній основі міжнародними валютно-фінансовими та банківськими установами та організаціями. З погляду форми організації розглядає світову (міжнародну) валютну систему С. Моїсеев, зокрема як закріплену в міжнародних угодах форму організації валютних відносин, що функціонують самостійно або обслуговують міжнародний рух товарів і факторів виробництва [9, с. 33].

Як бачимо наукові погляди щодо сутності світової валютної системи розходяться. На основі розглянутих наукових підходів, в рамках даного дослідження пропонуємо трактувати світову валютну систему як сукупність взаємопов'язаних функціональних підсистем, що забезпечують реалізацію валютних відносин в межах світового господарства та на основі яких між економічними суб'єктами реалізуються відносини з приводу перерозподілу ресурсів та забезпечення міжнародного руху товарів і факторів виробництва.

Наукові погляди щодо функцій світової валютної системи зводяться до твердження, що існує дві основні функції:

1) регулювання міжнародних розрахунків на валютних ринках за виконані експортні та імпорتنі операції;

2) створення сприятливих умов для розвитку міжнародного поділу праці та виробництва і найголовніше забезпечувати безперерйне функціонування її структурних елементів [7, с. 57–60; 10, с. 18–19].

Можна також виділити й інші функції світової валютної системи, зокрема: забезпечення платіжно-розрахункового обороту в рамках світового господарства; регламентація та координування режимів національних валютних систем; уніфікація і стандартизація принципів валютних відносин; регулювання (виправлення реальних диспропорцій у платіжних балансах, що впливають на відносини між валютами); ліквідність (визначення резервних продуктів, форм їх створен-

ня та можливостей використання для покриття диспропорцій платіжних балансів); управління; погодження режиму валютного курсу [4, с. 9–11].

Розглядаючи теоретичні аспекти світової валютної системи відзначимо, що їй притаманні певні властивості (характерні особливості), а саме: цілісність, яка передбачає взаємозв'язок між елементами системи та вплив зміни будь-якого компоненту системи на інші компоненти та на систему в цілому; складність структури, що передбачає наявність кількох підсистем; інтегративність, яка припускає, що системі в цілому притаманні властивості, відсутні у її елементах, і навпаки, елементи можуть володіти властивостями, яких не має система у цілому; структурність, що передбачає наявність в світовій валютній системі окремих елементів, які є підсистемами з властивим тільки їм регулюванням [4, с. 8–11]; цільова спрямованість – існування спільної мети для всіх підсистем світової валютної системи; динамічність, що характеризується динамічними процесами в середині системи та можливістю швидко реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищах; інституційність, що передбачає підпорядкованість нормам міжнародного публічного і приватного права, які регулюють відносини між державами, економічними об'єднаннями, юридичними та фізичними особами тощо.

Що стосується складових елементів світової валютної системи, то на думку Н. Кулішова до них можна віднести: міжнародні ліквідні ресурси (золото та платіжні засоби), механізм регулювання валютних паритетів і курсів, міжнародні валютні ринки та ринки золота, система міжнародного кредитування та міждержавних розрахунків, відповідні інфраструктурні ланки та проведення нагляду за фінансовою сферою діяльності [8, с. 357–358]. На нашу думку, даний перелік не можна вважати повним, адже автор не враховує резервні валюти, які є важливим елементом світової валютної системи.

І. Д'яконова, М. Макаренко та Ф. Журавка виділяють такі елементи світової валютної системи: резервні валюти, міжнародні розрахункові валютні одиниці; умови взаємного конвертування валют; уніфікований режим валютних паритетів; регламентація режимів валютних курсів; міждержавне регулювання валютних обмежень; міждержавне регулювання міжнародної валютної ліквідності; уніфікація правил використання міжнародних кредитних засобів обігу; уніфікація основних форм міжнародних розрахунків; ре-

жим світових валютних ринків та ринку золота; міжнародні організації, які здійснюють міждержавне валютне регулювання [5, с. 87–88].

Таким чином, одним із основних елементів світової валютної системи вважаємо саме резервні валюти. Загалом, резервна валюта – це валюта країни, в якій центральні банки інших країн формують і зберігають свої офіційні золотовалютні резерви [11, с. 73–75]. Водночас, варто зазначити, що для того, щоб валюта стала резервною потрібні певні передумови, зокрема стабільність та економічний розвиток країни, яка її випускає.

В сучасному світовому економічному просторі основними валютами, що виконують роль резервних, виступають: долар США; євро; японська єна; англійський фунт стерлінгів. Зазначені валюти не лише використовуються для обслуговування зовнішньоторговельних операцій, забезпечення міжнародного руху капіталу, вираження цін у зовнішньоторговельних угодах, а й слугують основою для вираження обмінних курсів більшості валют інших країн [12]. Водночас, резервна валюта не завжди виконує всі ці функції. Фунт стерлінгів, незважаючи на зменшення ролі Великої Британії на світових ринках, зберігає за собою роль резервної валюти з огляду на розвинуту в усьому світі банківську мережу цієї країни.

Крім того, щоб валюта певної країни могла претендувати на статус резервної вона має бути вільно конвертованою, а її курс стабільним. В країні-емітенті має бути розвинена банківська система, страховий та фінансовий ринки, а сама країна повинна займати провідні позиції у міжнародній економіці і світовій торгівлі.

Безперечно, присвоєння валюті певної країни статусу резервної дає певні переваги цій країні. В першу чергу це можливість здійснювати емісію без зміни величини власних офіційних золотовалютних резервів.

Загальновідомо, що основною резервною валютою світу є долар США, що пов'язано із саме у доларах утримують свої резерви центральні банки більшості країн світу. «Доларова залежність» дозволяє США здійснювати безстрокове кредитування національної економіки завдяки нагромадженню іншими країнами резервів у цій валюті, купувати на зовнішніх ринках більшу кількість товарів і послуг, ніж продавати, тобто мати хронічний дефіцит платіжного балансу [11, с. 73–74].

Незважаючи на впровадження євро та зростаючій ролі Китаю в міжнародній торгівлі і, відповідно, ролі юаня у світі, частка долара США

у міжнародних розрахункових операціях залишається найвагомішою. Це пов'язано із тим, що саме у доларах здійснюється основна частка розрахунків за енергоносії і передусім за нафтопродукти. Зростання попиту на них, зумовлене тенденціями зростання світової економіки, автоматично означає збільшення попиту на долари, а відтак і зміцнення курсу цієї валюти. Крім того, долар США обслуговує не лише ринок нафти, а й біля двох третин світового ринку високих технологій, що власне і є основою економічного розвитку [12].

Розглядаючи перспективи майбутніх трансформацій світової валютної системи варто відзначити значну кількість наукових поглядів щодо правильності твердження: глибинною причиною глобальних фінансових криз стала відмова від золотовалютного стандарту в регулюванні міжнародних торгових і валютних відносин. Повністю поділяємо цю думку.

Надлишок доларових кредитів, в період кризи, разом із падінням американської економіки викликав падіння економіки країн, залежних від американського експорту і цих кредитів. Крім того, важливою проблемою у світовій валютній системі стала монополізація США контролю за світовою валютою – долларом, управління яким мала б здійснювати уся світова спільнота, а не окрема країна [13]. Це, у свою чергу, призвело до утворення некерованої грошової маси, по-суті перевиробництва долара [14, с. 26–27].

Можна виділити три основні групи наукових підходів щодо того, яку роль зіграв долар США в розгортанні фінансової кризи та в існуючій міжнародній валютній системі. Згідно першої групи підходів, криза була викликана виключно мікронедоліками фінансової системи, а міжнародне значення та статус долару США залишаються безперечними. Інша, протилежна точка зору, полягає в тому, що саме долар США і був основною причиною кризи, адже світ більше не може залежати від емітованої однією країною резервної валюти. Третя група об'єднує наукові підходи, які можна вважати компромісними, і ґрунтується на тому, що сама природа міжнародної валютної системи сприяла створенню такого макроекономічного та фінансового середовища, що і стало причиною кризи [15].

На наш погляд, значна відповідальність все ж лежить на США, зокрема на Федеральній резервній системі, яка працює за законами вільного ринку, маючи на меті одержання прибутку від власної діяльності та протягом значного періоду

часу не перестає друкувати долари в необмеженій кількості. Саме це дозволяє США споживати близько 40 % виробленого у світі, виробляючи при цьому лише 20 % в структурі світового ВВП, причому, за оцінками експертів, валютний ринок забезпечений реальними грошима лише на 1–2 % [12].

Існування значної маси «квзівалюти» у віртуальному товарі, яка була створена ФРС США з метою контролю над знеціненням незабезпеченого долара теж викликає занепокоєння. Поділяємо думку О. Черняка, що саме незабезпечена «квзівалюта» порушила рівновагу у світовій економіці, спричинивши гігантський дефіцит торгового балансу США та утворення економічної «бульбашки», внаслідок якої виникла глобальна фінансово-економічна кризи 2007–2010 років, наслідки якої економіки країн світу відчувають досі [10, с. 18–20].

Водночас, загрозу нестабільності резервної валюти, на наш погляд, не можна пов'язувати виключно з долларом США. Так, євро, як резервна валюта набуває все більшої частки в золотовалютних резервах країн світу. Водночас, не варто забувати, що в деяких країнах-членах Європейського Союзу досі тривають кризові явища в економіці, зокрема в Португалії, Італії, Ірландії, Греції, Іспанії. Основну проблему боргової кризи в країнах євро зони М. Ліфанова не пов'язує із значними обсягами державної заборгованості цих країн, адже відношення державної заборгованості до ВВП у країнах Євросоюзу в цілому є нижчим, ніж в Англії, США або Японії. Науковець вбачає небезпеку в тому, що країни Євросоюзу політично не спроможні управляти кризовою ситуацією, що може спричинити значні фінансові втрати [16].

Альтернативний варіант трансформації світової валютної системи, що передбачає створення інтеграційного угруповання в Північноамериканському регіоні безперечно привертає увагу, адже потягне за собою негативні наслідки для всіх країн світу, які тримають свої матеріальні та фінансові запаси в американській національній валюті, перспектива створення Північноамериканського союзу та нової регіональної валюти – «амеро» виступає досить привабливим рішенням для Сполучених Штатів [17]. Для світової економіки та світової валютної системи введення амеро може спричинити економічний колапс, втрату країнами частини золотовалютних резервів, що зберігається в доларах США, крахом світового господарства та початком нової і досить затяжної

фінансової кризи.

Що стосується наслідків введення амеро, то основні переваги від цього одержить США, які проголосивши дефолт, звільнять себе від будь-яких зобов'язань; Мексика та Канада повністю потрапляють під управління США. Серед недоліків та загроз, що виникнуть варто виділити: втрата світовою економікою фінансової ліквідності; втрата довіри до паперових грошей і як наслідок девальвація національних валют; втрата контролю над світовою економікою; ескалація напруження внаслідок зниження рівня життя в багатьох країнах, що сприятиме виникненню серйозних військових конфліктів [17]. На наш погляд, якщо даний сценарій реалізується, то постраждають всі країни світу, а в першу чергу ті, золотовалютні запаси яких в переважній більшості складаються з долара США.

Майбутнє світової валютної системи тісно пов'язано із резервними валютами. Але яка валюта стане світовою валютою майбутнього і зможе замінити долар? Британський фунт, японська ена та швейцарський франк залишаються вторинними валютами, оскільки всі ці країни не є основними силами на нинішньому світовому ринку. Євро весь час перебуває під загрозою, оскільки непевною залишається тривалість життя європейського монетарного союзу. В таких умовах все більше значення відводиться китайському юаню. Це пов'язано в першу чергу з тим, що Китай на сьогодні є кредитором інших держав. Ця країна має великий надлишок валюти, маленький дефіцит держбюджету і значно нижчий рівень державного боргу у відношенні до ВВП, ніж Сполучені Штати. Крім того, економіка Китаю, на відміну від США чи Євросоюзу, стабільно зростає. І країна вже зараз здійснює кроки, що по суті кидають виклик гегемонії долара. Пекін неодноразово закликав до створення нової міжнародної резервної валюти у формі спеціальних бонів Міжнародного Валютного Фонду. Це такий собі кошик, у якому є долари, євро, фунти та єни. Досить скоро Китай може висловити бажання, щоб у цей кошик було включено його власну валюту, а юань використовувався як платіжний засіб у двосторонній торгівлі.

Протягом останніх двох років у світі з'явилося кілька нових центрів клірингових розрахунків в юанях на тлі триваючого просування Китаєм

своєї національної валюти на міжнародному рівні. Очікується, що Міжнародний валютний фонд (МВФ) до кінця 2015 року закінчить перегляд системи спеціальних прав запозичення, який проводиться двічі на десятиліття. За підсумками перегляду юань може бути оголошений офіційною резервною валютою. Наразі валютний кошик МВФ складається з долара США, євро, ієни і фунта стерлінгів. Таким чином, китайський юань має всі шанси стати новою світовою валютою майбутнього.

Водночас, викликає чимало запитань ідея створення руань як нової світової валюти [18]. Теоретично мова поки йде про якийсь інструмент, прив'язаний до енергетичних поставок (Росія) і робочої сили (Китай), що є досить цікавим виходом, адже руань не буде прив'язаний ні до золота [19], ні до існуючих фондових бірж. Росії з Китаєм під силу утворити свій власний союз, в якому якась наднаціональна одиниця розрахунку була б прийнятна для кожної держави. В якості бази забезпечення можливої нової російсько-китайської міжнародної одиниці розрахунку можуть стати російська енергетика, китайська робоча сила та інші фактори економічного зростання двох країн.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, варто сказати, що майбутнє світової валютної системи спрогнозувати досить важко, що пов'язано із значною кількістю факторів, що впливають на неї. Чимало із них пов'язані із резервними валютами та їх стабільністю. Важливу роль в розвитку світової валютної системи відіграють також інституційні міжнародні об'єднання та організації. Незаперечним видається той факт, що долар втрачає своє значення як резервна валюта, проте й інші резервні валюти мають низку проблем, що пов'язані із країнами-емітентами.

Безперечно, повернення до золотовалютного стандарту дозволило б вирішити чимало проблем світової валютної системи, однак обмеженість світових запасів золота та низка факторів політичного характеру не дозволяють цього зробити. Перспективою розвитку світової валютної системи вважаємо створення наднаціональної міжнародної валюти. Проте, виникає чимало питань, що пов'язані із емітентом цієї валюти, контролем за її обсягами в економіці, питаннями довіри до неї тощо.

Список використаних джерел:

1. Терещенко С. В. Формування передумов трансформації глобальної валютної системи: дис. канд. екон. наук : 08.00.02 / Терещенко Світлана Валентинівна. — К., 2012. — 185 с.
2. Луцишин З. О. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації : монографія / З. О. Луцишин. — К. : Друк, 2002. — 320 с.
3. Лавріненко О. В. Трансформація валютних систем країн центральної та східної Європи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / О. В. Лавріненко. — Київ, 2012. — 22 с.
4. Лукашенко С. В. Глобальна валютна система в контексті трансформації глобальної фінансової архітектури / С. В. Лукашенко // Економічний часопис – XXI. — № 5–6. — 2011. — С. 8–12.
5. Міжнародні фінанси: навчальний посібник / [І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Макаренка та д-ра екон. наук, доц. І. І. Д'яконової. — Київ : «Центр учбової літератури», 2012. — 548 с.
6. Резнікова Н. В. Роль долара в сценаріях кризового розвитку міжнародної валютної системи / Н. В. Резнікова, М. М. Відякіна // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журнал. — К. : НАУ, 2013. — № 2. — С. 168–175.
7. Прохорова М. Е. Формування новітньої парадигми валютної системи / М. Е. Прохорова, Д. А. Рижко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. — 2012. — № 1–2 (Том 1). — С. 56–61. — (Серія: економіка, право, політологія, туризм).
8. Кулішов В. В. До питання про світову валютно-фінансову систему / В. В. Кулішов // Вісник ЖДТУ. — 2013. — № 1(63). — С. 356–358.
9. Моисеев С. Р. Международные финансовые рынки и международные финансовые институты / С. Р. Моисеев. — М. : Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2003. — 245 с.
10. Черняк О. І. Проблеми і перспективи розвитку світової валютної системи в умовах глобальної економічної кризи / О. І. Черняк, Д. Р. Кержковська // Науковий вісник ЧДІЕУ. — 2010. — № 1 (5). — С. 17–28.
11. Журавка Ф. О. Проблемні аспекти вибору резервної валюти при формуванні та управлінні золотовалютними резервами: світові тенденції та Україна / Ф. О. Журавка // Вісник СевДТУ : збірник наукових праць. — 2008. — Вип. 92. — С. 72–77. — («Економіка і фінанси»).
12. Дзюблук О. В. Валютна політика: підручник. — К. : Знання, 2007. — 422 с.
13. Гальчинський А. Світова грошова криза: витоки, логіка трансформацій / А. Гальчинський // Дзеркало тижня. — 2008. — № 42. — С. 32–35.
14. Швайка М. Американський долар – головний винуватець (провокатор) світової фінансової кризи / М. Швайка // Персонал. — 2009. — № 16. — С. 25–28.
15. Kregel J. An Alternative Perspective on Global Imbalances and International Reserve Currencies [Electronic resource] / J. Kregel. — 2010. — Mode of access : http://www.levyinstitute.org/pubs/ppb_116.pdf.
16. Ліфанова М. І. Шляхи виходу з боргової кризи країн-членів Європейського Союзу (на прикладі країн PIIGS) [Електронний ресурс] / М. І. Ліфанова // Ефективна економіка. — Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2321>.
17. Антоненко К. В. Перспективи створення Північноамериканського союзу і наслідки для світової економіки [Електронний ресурс] / К. В. Антоненко, В. В. Ярошенко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. — 2011. — № 29. — Режим доступу : <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/PPEI/issue/view/12C>.
18. Новая мировая валюта – руань (рубль + юань). Политическое обозрение [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://politobzor.net/18960-novaya-mirovaya-valyuta-ruan-rubl-uyan.html>.
19. Saidi N. The Role of Gold in the New Financial Architecture / N. Saidi, F. Scacciavillani // Dubai International Financial Centre (DIFC). — 2010. — Economic Note, No. 13. — 19 p.